

MESTNA OBČINA LJUBLJANSKA • NARODNO GLEDALIŠČE
V LJUBLJANI • UPRAVA LJUBLJANSKEGA VELESEJMA

**FESTIVAL
SLOVANSKE GLASBE
IN SLOVANSKIH
NARODNIH PLESOV**

**POD NAJVIŠJIM POKROVITELJSTVOM
NJ. VELIČANSTVA KRALJICE MARIJE**

IZVAJA 20 PLESNIH SKUPIN
IZ VSEH DELOV JUGOSLAVIJE, IZ ČEŠKE, POLJSKE IN BOLGARIJE

1934

GLAVNI PRIPRAVLJALNI ODBOR

Podžupan prof. **Evgen Jarc**, predsednik Tujsko-prometnega sveta za Ljubljano,
dr. **Milan Dular**, ravnatelj velesejma,
Karol Mahkota, ravnatelj narodnega gledališča.

CENTRALNA PISARNA

Dr. **Arnošt Brilej**, magistratni svetnik,
Anton Podbevšek, novinar.

ODSEKI

Finančni odsek: načelnik: podžupan prof. **Evgen Jarc**,
blagajnik: **Ivo Gogala**, računski kontrolor,

Damski odsek: častne predsednice:
ga. **Franja Tavčarjeva**, dvorna dama,
ga. **Olga Pucova**, županja,
ga. **Anda Cukavčeva**, soproga komandanta dravske div. oblasti,
ga. **Anči Kramerjeva**, soproga ministra,
ga. **Vida Novakova**, soproga ministra,
referentinja: ga. **Marjana Grasselijeva**.

Odsek za ureditev prostora: referent: inž. **Albert Poženei**, gradbeni nadsvetnik.

Odsek za sprejem in sprevod: referent: **Danilo Šaplja**, ravnatelj.

Odsek za rediteljstvo: referent: **Engelbert Gostiša**, poveljnik poklicnih gasilcev.

Odsek za nastanitev: referent: **Dragotin Šebenik**, ravnatelj.

Odsek za prehrano: referent: **Janez Flegar**, računski nadoficijal.

Prometni odsek: referent: **Avgust Ludvik**, občinski svetnik.

Glasbeni odsek: referent: **Heribert Svetel**, magistratni svetnik.

Odsek za prodajo vstopnic: referent: **Karol Mahkota**, ravnatelj.

Vodstvo plesnih nastopov je v rokah režiserja g. **Ferda Delaka**.

SPORED

SREDA 5. SEPTEMBRA OB 20:

Slovanski plesi. Simfonični koncert opernega orkestra v Filharmonični dvorani.

ČETRTEK 6. SEPTEMBRA OB 20:

Češka kmetiška svatba. Izvaja Krojovy odbor narodopisne společnosti iz Plzna. Operno gledališče.

PETEK 7. SEPTEMBRA OB 17:

Slovanski plesi na sokolskem telovadišču poleg velesejma.

Raj pod lipo pri Ziljanah.

Rusalije (Gjevgejlija).

Istrsko kolo.

Šumadijsko-resavsko-levačko kolo (Duboko pri Jagodini).

Kolo z otoka Krka (Dobrínj).

Črnomaljsko kolo.

Slovaško kolo (Novi Sad).

OB 20:

»Jenufa«, opera v opernem gledališču.

SOBOTA 8. SEPTEMBRA OB 10.30:

Sprevod narodnih noš in položitev venca pred spomenik kralja Petra Osvoboditelja.

OB 15:

Slovanski plesi na sokolskem telovadišču poleg velesejma.

Bolgarska kola (Sofija).

Buzetsko kolo.

Baranjsko kolo (Beli Manastir).

Bunjevačko kolo (Subotica).

Kajkavsko kolo (Lupoglav).

Kumpanjija (Blato na Korčuli).

Med odmori monstre koncert Hubadove pevске župe (300 pevcev in pevk).

OB 20:

Premiera operete »Sveti Anton, vseh zaljubljenih patron«, operno gledališče (slovaški plesi).

NEDELJA 9. SEPTEMBRA OB 10.30:

Promenadni koncert v Zvezdi. Zbor narodnih noš.

OB 15:

»Prodana nevesta« s sodelovanjem Narodopisne společnosti v Plznu na letnem telovadišču v Tivoli.

OB 19:

Slovanski plesi na sokolskem telovadišču poleg velesejma.

Adlešičko kolo.

Poljski plesi (Zakopane).

Kolo iz skopske Črne gore (Skoplje).

Slavonsko kolo (Andrijevi pri Brodu).

Braničevsko-šumadijsko kolo (Požarevac).

Moreška (Korčula).

Sedeži po 25, 20, 16 in 12 Din, stojišča po 6 Din, permanentna stojišča za vse tri izvedbe slovanskih plesov po 12 Din so v predprodaji v koji pred Emono na Tyrševi cesti. Za operne predstave veljajo znižane operne cene, predprodaja v opernem gledališču. Vstopnice za stojišča se morajo vidno nositi. **Če bo dež, se bodo izvajali slovanski plesi v unionski dvorani. Zato je na vsaki vstopnici za sedež označen tudi sedež v unionski dvorani.** Obiskovalci velesejma imajo polovično vožnjo na železnicah!

Čar kraljevine Jugoslavije je njena raznolikost. Geopolitično sega Jugoslavija na severozapadu v sistem srednjeevropskih držav, na vzhodu in jugu pa široko odpira vrata preko Balkana v Orient. Geografično sliči naša domovina pestremu čilimu. Avijonskemu potniku, ki plove nad našo zemljo, sega pogled od alpskih snežnikov in romantičnih dolin z bisernimi jezeri in bistrimi planinskimi rekami preko kraških goljav do sinjega morja s čudesom tisoč otokov in do kloпка dinarskih gora z divjimi kanjoni, dokler se ne ustavi v daljavi ob panonski nižini, sledeč Donavi in njenim mogočnim dotokom in ob skladih soseda Balkana. S tem pisanim geografskim reliefom soglaša etnografska raznolikost jugoslovanskega naroda. Zgodovinska preteklost nam je vtisnila za vedno svoj pečat. Trajni so na naših tleh sledovi rimskega imperija z velikimi cestnimi zvezami in selišči. S svojo umetnostjo, z nošnjami in jezikom nas je trajno oplodila bizantinska kultura. Od vzhoda nam je vtisnila trajen znak turkestarsko - arabsko - muslimanska kultura, od zapada pa srednjeveška romansko germanska. Ob vseh teh vplivih je narod ohranil v bistvu svojo narodno kulturo, svoj jezik, svojo nošnjo, svoje običaje in zlasti tudi svoj — narodni ples.

Narodni ples je izraz narodove duše, kakor se odraža v narodni noši z njeno ornamentiko, v narodni pesmi z njeno vsebino in melodijo, izrazujoč tako trenutna čustva kakor usedline prastarih narodnih obredov.

Naš festival noče biti zabavna prireditev in ne varijete, ampak hoče čim večjemu številu gostov na črti 1200 km od Triglava do Gjevglje in od Požarevca do Krka in Korčule pokazati prvič kolikor toliko sistematično zbrane značilne jugoslovanske plese (igre).

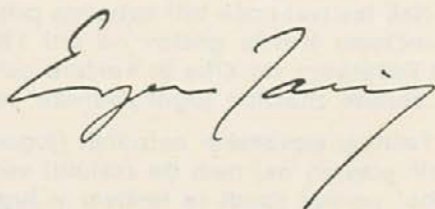
Festival slovanskih narodnih (jugoslovanskih, čeških, poljskih in bolgarskih plesov) naj nam da zaslutiti vso njih lepoto v površnem prerezu. Posebej pa naj zbudi ta festival v Jugoslovanih našo zavest, da ne dopustimo, da bi ti folkloristični biseri obledeli ali se celo izgubili.

Narodni plesi izginjajo. Kakor pravi Lj. Janković v predgovoru k svoji knjigi »Narodne igre«, je bilo samo v Srbiji — brez drugih krajev — par sto kola (v Bolgariji 120), sedaj pa se je obdržalo v mnogih krajih le nekaj oblik, ki kažejo težnjo, da se omeje na eden ali dva tipa: kokonješte in Žikino kolo. »V Beogradu n. pr. so postali po vojni mnenja, da je edina izprememba in edina lepota narodnih kola, da se igra katerokoli kolo na šest korakov. Narodna kola so privedena v zelo žalostno in povsem kritično stanje. Tuja poplava je prišla do sela. Staro kolo iz užičke okolice so nazvali »šimik«. Narodni gajdaši so vrgli gajde v podstrešje in zgrabili harmoniko in celo zurlaši z juga in drugi narodni godci opuščajo narodne melodije in segajo po tujih.«

Tako je stanje pri Srbih. Kaj naj porečem o Slovencih, kjer sploh prevladuje tuji ples in je domači izgini, izvzemši Belokranjce, tržaško okolico in »ziljski raj pod lipo.«

Namen našega festivala je, da zbudi zanimanje za narodne plesе vseh vrst, zanimanje predvsem med narodom samim in njegovimi plesalci, ki se jim naj vzbudi zavest, da so v zvezi z narodno nošo stari običaji in zlasti stari plesi nekaj dragocenega, kar se ne tiče samo njih, ampak je sploh folkloristično dragoceno blago.

Narodni plesi so pri nas proučeni in obdelani od strokovnjakov edino s stališča glasbe. To velja za plesе vseh vrst. Niso pa niti najmanj opisani in obdelani s koreografičnega stališča. Ako se posreči, fiksirati jih ob tej priliki v zvočnem filmu, bi bila to največja pridobitev. Karakteristični naši plesi bi kot kulturni film ali bežno pokazani v Foxovem, Ufinem ali Paramountovem zvočnem tedniku gotovo zbudili splošno pozornost. Morda nam bodo morali šele tujci — kakor marsikje drugod — odkriti lepoto naše folklore in ugotoviti, da je Jugoslavija etnografično »en sam muzej« in da bomo šele tedaj začeli sistematično ceniti in zbirati, kar tako naglo izginja. In če se posreči našemu festivalu, da zbudi v nas samih to zavest in da pokrene sistematično zbiranje, je naš festival dosegel svoj kulturno-nacionalni cilj.

predsednik Tujsko-prometnega sveta za Ljubljano

FESTIVAL SLOVANSKIH NARODNIH PLESOV

ČETRTEK, 6. SEPTEMBRA OB 20.

Češka kmetiška svatba. Organizator: Krojovy odbor narodopisne společnosti v Plznů.

Češko kmetiško svatbo bo izvajal imenovani odbor po besedilu, kakor ga je po stari tradiciji in ustnem izročilu napisala v izvorni, slovenščini čudovito slični govorici, Marija Labkova. Originalne narodne pesmi, večinoma spremljane po ljudskih plesih solistov ali vsega zboru, pa je zabeležil Jaroslav Bradač.

S kmetiško svatbo žanjejo Plzenjčani povsod, kjerkoli nastopijo, izreden uspeh. Pri tej igri se lahko najbolj učinkovito uveljavljajo prelepe, dragocene, barv in bleska razkošno bogate narodne, ljudske noše. Tako je kmetiška svatba v dovršenem izvajanju plzenskih gospodov in dam, članov najboljše plzenske inteligenčne družbe, velik užitek gledalcem in poslušalcem po izrazih staroslavne, tisočletne duševne in srčne kulture, pristne selske humornosti, vzgledne prisrčnosti in še posebej po čudoviti krasoti moških in ženskih oblek. Starci, starke, fantje, dekleta, deca, svatje vseh vrst in muzikantje z originalnimi glasbili, pesmi in plesi vseh mogočih ritmov in značajev se uveljavljajo v dramatski razgibani svatbi in združujejo v mogočno pesem sreče in radosti.

Nas bo vprizoritev tem bolj zanimala, ker bomo lahko primerjali češke svatbene običaje s svojimi, slovenskimi in vobče jugoslovanskimi. In nič se ne

Prizor iz češke kmetiške svatbe

bomo čudili, ko bomo videli toliko sličnosti! Tudi tu bomo dognali, da smo Slovani na severu in jugu bratje čisto istih ali vsaj močno podobnih šeg, navad, značajev in duš. In samo žal nam bo, da se ni našel že davno nihče, ki bi bil napisal in z glasbo in s plesi ustvaril staro slovensko kmetiško svatbo. Starejši Slovenci so brez dvoma opazovali na deželi na svatbah prav enake prizore in šale. V dr. Karel Štreljevi veliki zbirki Slovenskih narodnih

pesmi (izdala Slovenska Matica) nahajamo v III. zvezku celo dolgo vrsto svatbenih pesmi, pod št. 5434 pa imenitno zabeležko Stanka Vraza, ki je natančno popisal kmetiške svatbene običaje v Kanalski dolini.

Kako trkajo na vrata nevestinega doma, a jim pahnejo v naročje mršavo dekle ali staro ženo namesto neveste, kako se šalijo, barantajo, ponujajo denar, preden dobe svatje pravo dekle, vse to se godi enako med Čehi in Jugoslovani. In da so odhajali tudi Slovenci po poroki najprej v krčmo, poroča Vraz. Pa plesali so ondi kakor Čehi. »Po poroki se gre takoj v krčmo pit in rajat (tancat). Svat (drug) takoj okroži s svojo sabljo plesišče, napravi na njem tri križe, govoreč: «Bog nam daj en dober raj (ples)!» Prvi raj gre svatu z nevesto. Ko sta splesala (plesišče) trikrat, jo izroči drugemu svatu in mora nevesta z vsakim trikrat v krogu plesati« itd. Vedno govori tudi Vraz o plesu s petjem. (Glej str. 317—318!)

»Kmetiška svatba« iz plzenjske okolice se godi v 1. dejanju na nevestinem domu, kamor pridejo po nevesto; v

II. dejanju na svatbi na nevestinem domu po poroki; v III. dejanju v krčmi, a IV. dejanju na ženinovem domu. Največjo vlogo ima »tlampač« (govornik starešina), ki izraža ne le svoje misli in čustva, nego tudi čustva, želje in misli tasto in novoporočencev, hkrati je glavni šaljivec in neugnan porednež. Za nevesto govori družica, a ženinov »tovariš« poje in pleše zase in za ženina. Tasti se morajo pač držati čestitljivo, blagoslavlјati in moliti za srečo novega para. Končno snamejo nevesti venček s pentljami, ji razpletejo lase in spletejo v čop ter ji nasadé čepec s prelomljenimi(!) krili. Fantje se za šalo še stepejo za nevestin venček, ki ga pa položi tlampač na krožnik, na katerega mečejo svatje srebrnike za — kuharice... Vse kakor pri nas! In ženin objame nevesto, vse zapoje:

»Už, už, už Vojtišek je muž,
Marlenko je jeha žena,
už je taky očepena,
už, už, už Vojtišek je muž!«

Zastor pade. — (Fr. Govekar.)
Lastna godba.

PETEK, 7. SEPTEMBRA OB 17.

Raj pod lipo pri Ziljanih. Organiza-
tor: Tujsko-prometni svet za Ljubljano.

»Visoki rej pod lipom« je po Fran-
cetu Maroltu ena najstarejših sloven-
skih obrednih usedlin in se še izvaja v
Ziljski dolini vsako leto v nedeljo po
Mali Gospojni (letos 9. septembra). Ta
prastari običaj je moral imeti prvotno
pomen in značaj zgolj kolektivnega
obrednega snubljenja pod lipo, kjer so
stari Slovani opravljali vse pomemb-
nejše obredne sestanke. Dandanes je
visoki rej poleg »vabljenja« (»ujerba-
nje« — Werben) narodu svet obred in
zadružni sestanek vseh domačinov, ki
se na ta praznik, če le mogoče, zbero
pod domačo lipo iz vseh krajev sveta.
K lansjemu (1933) »reju« so prišli ame-
riški Slovenci iz daljne Kanade, Ziljani
iz Madjarske, Češkoslovaške, Westfalije
in Italije. Matija Majar poroča, da so
za njegovih dni »rejali pod lipom« še
v Kobaridu in na več krajih na Gori-
škem. Stari zapiski dajo slutiti, da je
bil visoki rej vse do turških vpadov v
15. stoletju po vsej Sloveniji razširjen
in v navadi.

Visoki rej pričinja po »velki meši«
s starim enoglasnim koralom:

Zakaj be jes kristjan besieu na biu
k' sen 'nco per svete meše biu,
tan sen bidu Ježuša,
ino njegova mater žauastna... (Itd.)

»Rejovci« (»vabovci«) se paroma
(fant z dekletom) razporede v kolu pod
lipo, pojoč napev »reja« korakajo okrog
lipe. Po plesni medigri sledi prvotni
prizor na novo kitico in se ples v tem
redu ponavlja, dokler ni pesem izpeta.

Godba »Sloge«.

Ziljanka

Rusalije. Organizator: Stevan Tano-
vič, šolski nadzornik v p., Gjevngjelija.

Rusalije, viteška stara igra iz oko-
lice Gjevngjelije, je bila pred osvobo-
ditvijo l. 1912. izpod turškega jarma sko-
raj pozabljena. Po osvoboditvi pa se
je ta lepi običaj obnovil. Danes igrajo
rusalije edino zaradi »vakufa«, t. j., da
se opremi ali zgradi cerkev ali šola. Ru-
salije so pripomogle, da so v premno-
gih krajih v Južni Srbiji sezidali šole in
cerkve.

Vsak rusalija je oblečen v slikovito narodno nošo, predvsem pa v tkzv. fu- stan iz belega dokolenskega platna, oborožen pa z dolgim nožem, jataganom ali sabljo. Pripravljeni za igranje se napotijo rusalije v cerkev, kjer so pri maši, potem pa se zbero pred cerkvijo z aranžerjem v sredini, ki nosi v rokah malo sekirico, okrašeno z zelenjem — znak njegovega dostojanstva. Pred cerkvijo čakajo tudi cigani-godbeniki. Pop jih blagoslovi, nakar zaigrajo 2—3 kola, potem pa odidejo v sosednje selo. Spremlja jih več konj, določenih za transport daril. Medpoto- ma pojo. Narodna kola plešejo od hiše do hiše in zbirajo darove. Ljudstvo je prepričano, da je vsaka hiša, kjer rusalije plešejo, obvarovana zla. Plešejo pa rusalije tako, da pleše najprej moški rusalija s sabljo v rokah, za njim žen- ska — navadno njegova žena — z dvignjenimi rokami nad glavo in z rob- cem v rokah — namesto sablje.

Plesi imajo različna imena. V Ljub- ljani bodo plesali »zeleno jezero«, »ma- jadak« in »gajde«. »Zeleno jezero« s sabljami močno nalikuje labudjemu plesu Ane Pavlove in ga seljaki tako igrajo, kot bi imeli pred seboj najbolj dovršene umetnike, a ne preproste se- ljake iz južnega dela naše domovine.

Lastna godba.

Istrsko kolo. Organizator: »Istra«, združenje emigrantov Jugoslovanov iz Julijske Krajine, Zagreb.

Istrsko kolo »balun« se običajno pleše v večjih skupinah. Parj plešejo sicer skupaj, a nevezani drug na dru- gega. Tudi nima »balun« nobenih po- sebnih variacij, čeprav je zelo zanimiv. Plesalce spremljajo godbeniki z nacio- nalnimi instrumenti »roženicami«.

Lastna godba.

Šumadijsko-resavsko-levačko kolo.

Organizator: Srbska pravoslavna cer- kvena občina, tajnik Andrejić Danilo Danče, v Duboci-Jagodina.

Plesna skupina Srbske pravoslavne cerkvene občine bo nastopila s slavnimi in priljubljenimi igrami, ki jih izvajajo v Šumadiji, Resavi in Levački kotlini ka- kor tudi v Pomoravlju. Na sporedu so poleg šumadinke (solo), levačko kolo, na sred sela čadjava kafana (obenem s petjem), čiburka-resavsko kolo, lenče popovo (obenem s petjem) itd.

Lastna godba.

Kolo z otoka Krka. Organizator: Župni urad Dobrinj, otok Krk, župnik P. Šabalja.

Plesalci plešejo kolo z otoka Krka — »stari horvatski tanec« na ta način, da prikorakajo na plesišče godci in vodijo za seboj plesalce. Ko prikorakajo na plesni prostor, se prične ples. Skakajoč obkrožijo plesalci prostor, dokler godci ne sedejo kraj postora. Ko priplešejo do godcev, se obrnejo in plešejo nazaj, obkrožajoč plesišče. Ko priplešejo v tej nasprotni smeri zopet do godcev, se okrenejo zopet v prvot- no smer. Te okrete v eno in drugo smer napravijo trikrat. Tedaj je majhen odmor, med katerim navadno srknejo vino iz domačega vrča. Plesalci — mo- ški prično sedaj plesati z desne strani, a ženske z leve in plešejo drug proti drugemu — in to imenujejo »prebira- nje« — vsaj dvakrat. Ko končajo pre- biranje, plešejo vnovič naokoli trikrat v dve smeri kakor v začetku. Kakor hi- tro je to končano, zapleše prvi plesa- lec z dvema plesalkama in ju parkrat zavrti. Drugi plesalci stoje okoli njih

v polkrogu. Ko neha trojka s plesom, se godci dvignejo in se vsi vrnejo na isti način, kakor so prišli. In s tem se ples konča.

Lastna godba.

Črnomaljsko kolo. Organizator: Društvo »Bela Krajina« v Ljubljani.

O črnomaljskem, ozir. o belokranjskem kolu vobče je Matija Tomc mnenja, da je prvotna oblika razlikovala štiri dele: 1. »Robčecici«, plesno igro, ki jo rajajo brez petja prvotno le mlada dekleta (»devojačko«), v začetku novejšje dobe pa dekličiči in dečaki (»meševito«), držeč se pri tem za zvite robce, da ne spolznejo. 2. »Pevsko kolo«, ki ga vodi »vojarinka« in je podobnega značaja kakor v Zilji tzv. »visoki rej«. 3. »Rešetca«, igra s popevko (melodija pozabljena), ima ime odtod, ker stojte dekličiči v zaporedni vrsti kakor na sejmu. Vojarinka z družico »snubači«, okoli vrste »mati« s »hčerami« (»kolašice«) pa odgovarja iz zbora. 4. »Most«. Več parov dekličičev in dečakov se postavi za roke držeč proti solnčnemu vzhodu; tem nasproti se postavi enako številno parov z »vojarinko« v prvem paru. Vrsteč se začno popevati:

1. zbor:

»Al je kej trden ta vaš must?
Preroža, roža brunka je naša.«

2. zbor odgovori:

»Al on je trden kakor kust.
Preroža, roža brunka je naša.« ltd.

Pri zadnji kitici dvigne prva vrsta visoko sklenjene roke, vojarinka pa pelje svoje v ravni vrsti skozi ta most. Nato se vloge zamenjajo, naposled gredo vsi skozi most, pojoč »Črnooko

Rusalije iz Gjevngjelije

Istrska plesna skupina

Črnomaljsko kolo

deklico«. Poleg »Zelenega Jurja« hrani belokranjsko kolo največ prausedlin in je zlasti mitološko zanimiva narodna umetnina.

Črnomaljsko kolo plešejo same ženske. S petjem .

Lastna godba.

Slovaško kolo. Organizator: Dr. Jan Bulik, odvetnik, predsednik Slovaške Matice v Jugoslaviji, Novi Sad.

Slovaško kolo — beseda se igra s spremljevanjem pesmi (21 nar. pesmi) in godbe. Žive barve narodnih noš in

harmonični pokreti besede tvorijo krasne skupine in prehajajo iz najveselejšega tempa v počasnejši melanholični. O besedi bi se moglo reči, da v najrazličnejših nijansah vtelesuje slovaško narodno pesem tako plastično, da se gotovo občuti vrenje mladosti in ljubezni, lepota prirode in bolestit; ker v tej pesmi bije srce slovaškega naroda v tempu pesmi. S svojo enostavno gračioznostjo v zvezi s pesmijo osvaja simpatije gledalcev in vzbuja vtis, da ima ta pestra skupina dušo — dušo slovaškega naroda.

Godba »Sloge«.

SOBOTA, 8. SEPTEMBRA OB 15.

Bolgarska kola. Organizator: Direkcija etnografskega muzeja v Sofiji, direktor Kostov.

Bolgarska plesna skupina pod vodstvom Borisa Džoneva, profesorja na gimnaziji v Rahovem, bo izvajala najbolj značilne bolgarske narodne plesne: s večerom, Perina Stana, kukurigu, žensko sitno, muško trojno, muško četverno in račenico.

To skupino označujejo zanimivi ritmi živahni plesi v $\frac{8}{16}$, $\frac{9}{16}$, $\frac{13}{16}$ taktu ob spremljevanju gajd. Z izredno spretnostjo izraža scene iz narodnega življenja, tako beljenje platna, večer na deželi, ovčarske prizore, vse v plesnem tempu in plesnem ritmu. Skupina Borisa Džoneva je o priliki svojih nastopov celo med samimi Bolgari, ki poznajo svoje narodne plesne, vzbudila veliko navdušenje in je lastnim rojakom pokazala nove, neznane lepote narodne duše bolgarske. Bolgarski listi smatrajo Džoneva kot ustanovitelja bolgarske narodne plesne šole, ki bo ustvarila polagoma na podlagi narodnega plesa bolgarski narodni balet.

Lastna godba.

Buzetsko narodno kolo. Organizator: Društvo »Soča«-matica v Ljubljani.

Plesna skupina Primorcev, ki jo bo spremljala narodna stara istrska godba, zelo originalno sestavljena (violina, trompeta, kontrabas in klarinet).

Lastna godba.

Baranjsko kolo. Organizator: Sokolsko društvo, Beli Manastir.

Baranjski v prekrasnih narodnih nošah bodo plesali staro baranjsko kolo,

Slovaški plesni par

Bolgarska plesna skupina

baranjac, novo baranjsko kolo in djevojačko kolo.

Lastna godba.

Bunjevačko kolo. Organizator: Blaško Raič, paroh sv. Roka, Subotica.

Bunjevci prav tako v slikovitih narodnih nošah bodo plesali bunjevačko kolo in momačko kolo.

Lastna godba.

Kajkavsko kolo. Organizator: Stjepan Dokušec, jurist, Lupoglav-Božjakovina.

Kajkavci bodo plesali kolo, dučec, ciganico, staro sito, drmeš in polko. Pri polki se plesalci(ke) formirajo v kolo, v sredo pa stopi en plesalec. Krog plesalcev prične polagoma plesati pojoč: »Igram kolo...« Plesalec v sredini se obrača in išče izvoljenko. Ko jo najde, se pesem konča, izvoljenka stopi v sredo in zableše z njim polko. Po polki stopi plesalec na njeno prejšnje mesto, ona pa ostane v sredi. Sedaj zopet ona išče svojega izvoljenca itd. Za časa polke pleše tudi krog plesalcev hitreje.

Pri dučecu, ciganici in starem situ plešejo tri skupine po dva para, pri drmešu se pleše v kolu, samo da se plesalci ne drže za roke kakor pri kolu, temveč z eno preko ramen z drugo pa okoli pasu. Polovica drmeša se pleše na mestu »drnce«, druga viorito.

Polka se pleše slično kakor pri čeških polkah, le da plešejo plesalci (trikrat po dva para) kakor pri drmešu »drnce«, obračajoč se polagoma.

Lastna godba.

Kumpanjija. Organizator: Viteško udruženje »Kumpanjija«, vojvoda dr. Franko Cetinić, Blato na otoku Korčuli.

Kumpanjija, stara viteška igra, v kateri nastopajo z meči, predstavlja boj med domačini in gusarji. Pri nastopih,

ko se spopadejo, in pri odstopih pojo-ojkajo:

Oj--! Rodil'o-o majk'oj vojvod'o-o junak'oj--!

Oj--! Kad ga je gojil'oj ter mu govoril'oj--!

Oj--! A ti vojvod'oj, moj sivi sokol'oj--!

Kumpanjija s kolom (blatskim tancem) je pristna jugoslovanska narodna igra, iz katere se bo kaj lahko dalo posneti življenje v korčulanskih selih: Blatu, Smokvici, Čari, Pupnatu, Žurnovu itd. v srednjem veku, ko so še križarili po Jadranskem morju gusarji. Visoko gori na skalah, odkoder se dobro vidi na morje, na tkzv. »stražici« so stale straže in kakor hitro so zagledale bližajočo se floto, so hitro obvestile glavarje sela. Tanburli so začeli udarjati po tanburlinu, seljaki so se zbrali in so odkorakali nasproti gusarjem, oboroženi z meči.

Kumpanjija se prične na poziv kapitana:

Oj, vitezi moji dragi,
Sad mi stojte svi pripravni!
Jan san sad bi na divanu
I govori o mejdanu
Sa glavarom pridostojnin;
Tako hoću bo zakoni.
Svaki, ki se vīran najde
Neka zavnon u boj zajde!

Korporal: Sve je u redu!

Kapitan: Ko viteški naš ples voli
Nek izvadi svoj mač goli!

Vojska izvleče meč in se začne bitī z gusarji. — Kumpanjija je eden najlepših narodnih plesov ob naši jadranski obali. Plesalci(ke) so v pestrih narodnih nošah, med bojem svirajo mišnje, a mestoma jih spremlja bobnanje.

Lastna godba.

NEDELJA, 9. SEPTEMBRA OB 19.

Adlešičko kolo. Organizator: Društvo »Bela Krajina« v Ljubljani in Božo Račič, ravnatelj Drž. osrednjega zavoda za žensko domačo obrt v Ljubljani.

Več glej pri črnomaljskem kolu! S petjem.

Lastna godba.

Poljski plesi. Organizator: Poslanstvo poljske republike v Beogradu.

Slavna plesna skupina Goralov iz Zakopan, ki je lani odnesla na internacionalnem tekmovanju narodnih plesov na Dunaju I. nagrado.

Lastna godba.

Kolo iz skopske črne gore. Organizator: Borisav Arsić, šef oddelka za turizem na banski upravi v Skoplju.

Lastna godba.

Slavonsko kolo. Organizator: Župni urad Andrijeveci pri Slavonskem brodu, župnik Josip Mirković.

Lastna godba.

Braničevsko-šumadijsko kolo. Organizator: Ga. Žika Marjanovičeva, predsednica Kola srbskih sester in soproga senatorja, Požarevac.

Narodna kola: moravac, sitnica ter zvonce.

Lastna godba.

Moreška. Organizator: Dr. Juro Arnerić, župan, Korčula na otoku Korčuli.

Korčula je eno najstarejših mest ob Jadranu, znamenito po svojem zgodovinskem pomenu, po zgodovinskih in umetniških spomenikih in krasni, edinstveni legi s parki in kopaljšči. Njegova zgodovina je zelo burna, ker je v teku stoletij imelo mnogo gospodarjev. Zgodovinski viri poročajo, da je zgradil Korčulo Antenor, ko je bežal iz Tro-

Baranjki

Bunjevačka plesna skupina

Kajkavsko kolo

Kumpanjija

Kolo iz skopske Črne gore

je. Gospodarji mesta so nato bili Grki, Feničani, Iliri, Genovežani, Mlečani, ogrsko-hrvatski kralji, dubrovniška republika, Avstroogrška, Rusija, Francija in Angleška. Kljub tolikim gospodarjem pa je imela Korčula svojo avtonomijo in se je upravljala po svojem statutu od l. 1214.

Korčulani so se spoznali z raznimi narodi in njihovimi običaji, preživeli so mnoge napade in borbe, pa ni čuda, da so se ukoreninile v ljudstvu razne viteške igre, ki so se v poedinih selih in mestih na otoku Korčuli do danes obdržale. Izmed teh iger je poleg kumpanjije najbolj zanimiva moreška. Kako je nastala, se ne ve točno. Domnevajo, da so jo Korčulani sprejeli od Genovežanov, ki so vladali na Korčuli od l. 1100 do 1129. Igra je seveda dobila pristno dalmatinsko obeležje. Pred leti jo je filmal prof. dr. Pospišil iz Brna in jo prikazal kot značilno jugoslovansko narodno igro. Predvajal jo je po vseučiliščih v Angliji in Ameriki in vzbudil s predvajanjem tega filma ogromno pozornost. Slično kakor se pri nas vzbuja zanimanje za stare šege in navade, se vzbuja zanimanje tudi pri Angležih, kjer je prevzela nalogo obnove starih običajev vseučiliška mladina. Angleži in Američani prihajajo sedaj leto za letom na Korčulo in si dajo predvajati slovito moreško.

Moreška prihaja od besede Maur, a prikazuje borbo Turkov z Mavri. Glavne osebe so: bula, Moro, car maurski, Otmanović, njegov oče, in Osman, car turški. Igra se prične s prihodom dveh skupin borcev, ki jih vodita barjaktarja. Car črnec (Maurov) in njegovi borci so v črnih kostumih, a turški v rdečih. Vsak borec nosi na rami po dva kratka

meča. Med borci koraka devojka (bula) v krasni narodni obleki, pokrita z belo kopreno.

Maurski car je ugrabil turškemu carju nevesto in vsi ti se hočejo zanjo boriti. Po kratkem razgovoru na odru in naznanilu bitke se prične borba. Najprej se spoprimeta oba carja, ki se v elegantnem plesu napadeta, nato pa drug za drugim borci obeh carjev. Med takti glasbe v sedmih različnih figurah se menjavajo zanimivi napadi s spretnim manevriranjem z jeklenimi meči. Pri zadnji figuri so Mavri obkoljeni od nasprotnikov in popadajo premagani. S tem je borba odločena. Car Maurov prizna svoj poraz in izroči orožje, a devojka (bula) se srečna objame z zaročencem, ki proslavi svojo zmago in ljubezen z gorkim poljubom.

Zanimiv je dialog med bulo in carjem Morom v originalnem starinskem ikavskem narečju. Bula ga prosi, naj jo ostavi, ker ljubi drugega. Njemu Osmanu je posvečena vsaka misel. Ona je sicer Morova sužnja, toda njenega srca ni mogoče ukleniti. Ljubezen do Osmana bo nosila v srcu do konca svojega življenja (naša narodna pesem!):

Slobodom se dičit dragom
Sužnja ovako ja ne mogu,
Al s' ljubavi tvojom blagom
Dičit ću se po razlogu,
Nosit ću te u srcu svome
Dokle budem obdisati.

Moro ji odgovarja, naj preneha s tožbami in naj se odloči, da postane njegova, ker je itak v njegovih rokah. Naj le pride njen dragi, da se pomerita v boju. Zaradi ljubezni do nje je pripravljen vse pretrpeti. Vsako željo ji usliši.

Kolo iz skopske Črne gore

Plesna skupina iz Požarevca

Moreška

Bula: Kad dostojnu te milosti
Ti me hočeš učiniti,
Da pitam moje žalosti,
Pristani me več ljubiti;
Jer mi veću muku daje
Ljubav tvoja men' nemila
Neg veriga več, koja je
Ruke moje umorila.

Moro: Pitaj sve, što hočeš
Još kraljestvo oca moga,
Sve od mene ufat možeš,
Draga vilo, osim toga.
Nemoj dakle srce tvoje
Tvrdo imat meni prama.

A što bi? Ka vojska ovo je?
(Med tem je prispel Osman.)

Sledi pretresljiv dialog med Morom in Osmanom. Osman zahteva svojo zaročenko od Mora, a ta mu odgovarja, da rajši izgubi glavo. Vname se boj, ki se konča z Osmanovo zmago.

Bula: Draga dušo srce moje,
Za kim mladost moja vene,
Primi za dar vire ovoje
Primi za dar virnu mene!

Osman: A ovi celov neka bude
Mila utjeha za moje trude.

Godba »Sloge«.

Uredil Anton Podbevšek
Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani